

Pankkisektorin vakavaraisuus säilyi vahvana

Sisällys

Pankkisektorin vakavaraisuussuhteet heikkenivät hieman mutta säilyivät edelleen vahvoina	2
Pankeilla edelleen runsaasti pääomia vaatimuksiin nähden	3
Yritysluotoissa järjestämättömät saamiset vähentyneet edelleen, kotitalousluotoissa lasku tasaantunut	3
Kotitalouksien velkaantuminen ja korkojen nousu huolena	6
Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset luottoriskeihin monelta osin vielä epäselviä	7
Kiinteistömarkkinalähtöiset riskit edelleen kasvaneet	8
Pankkisektorin liiketulos pienentyi edellisvuodesta	8
Arvonalentumiset pysyivät maltillisina – suurin osa luottotappioista katettiin aiemmin tehdyistä varauksista	11
Suomen pankkisektorin kannattavuus heikkeni alkuvuonna – toinen neljännes ensimmäistä vahvempi	11
Maksuvalmiuden ja varainhankinnan seuranta korostuu epävarmassa markkinassa	12
Markkinariskin pääomavaatimuksen osuus yhä maltillinen	16
Korkotason nousu näkyy rahoitustaseen korkoriskimittareissa	17

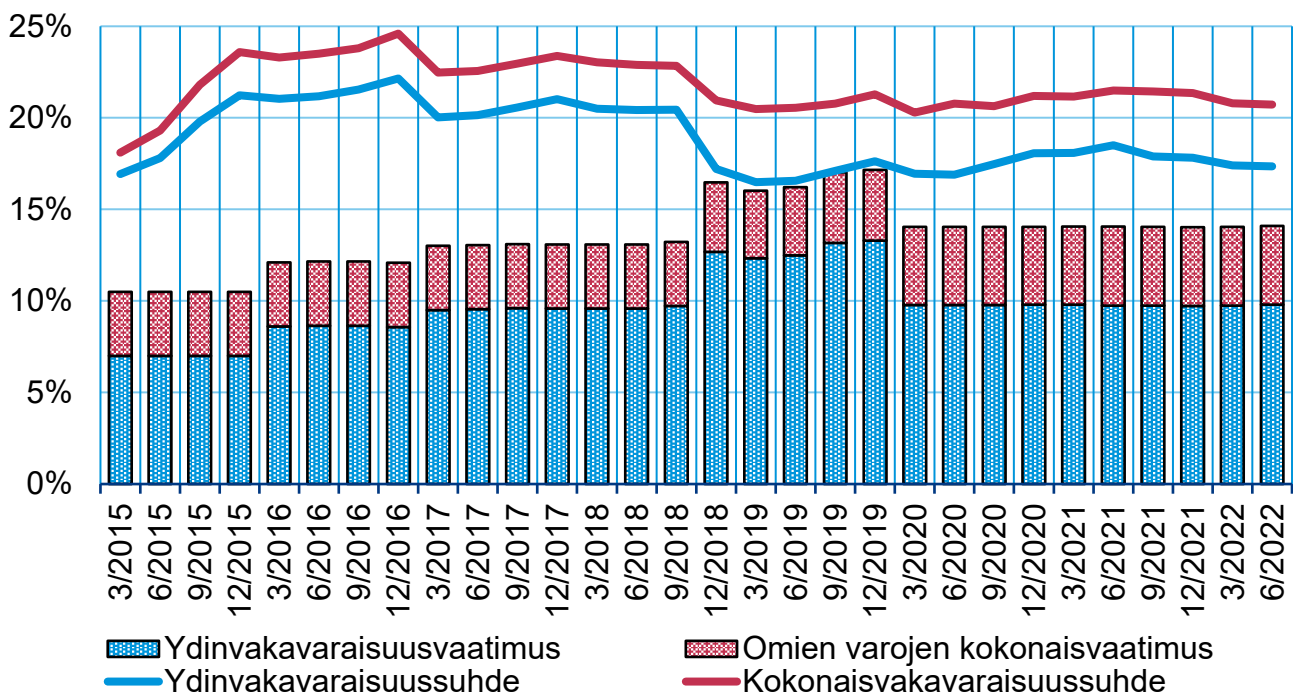
Kirjoittajat

- ❖ Olli Mattinen, finanssianalyytikko
- ❖ Torsten Groschup, johtava riskiasiantuntija
- ❖ Sinikka Taskinen, finanssianalyytikko
- ❖ Marjo Risku, johtava riskiasiantuntija
- ❖ Deni Seitz, riskiasiantuntija

Pankkisektorin vakavaraisuussuhteet heikkenivät hieman mutta säilyivät edelleen vahvoina

Suomen pankkisektorin ydinvakavaraisuussuhde heikkeni alkuvuoden aikana 0,5 prosenttiyksiköllä 17,3 prosenttiin ja kokonaisvakavaraisuussuhde 0,7 prosenttiyksiköllä 20,7 prosenttiin vuoden 2021 lopulta (Kuvio 1). Ydinvakavaraisuussuhteen pidempään jatkuneen heikentymisen taustalla on omien osakkeiden takaisinostot sekä vakavaraisuuslaskennan sisäisten mallien pankkikohtaiset muutokset. Kokonaisvakavaraisuutta heikensi näiden lisäksi myös omiin varoihin luettavien pääomainstrumenttien takaisin lunastukset. Pankkisektorin säilyminen voitollisena kasvatti voittovaroja ja vaimensi vakavaraisuussuhteiden laskua.

Kuvio 1. Suomen pankkisektorin vakavaraisuussuhteet ja -vaatimukset

Lähde: Finanssivalvonta

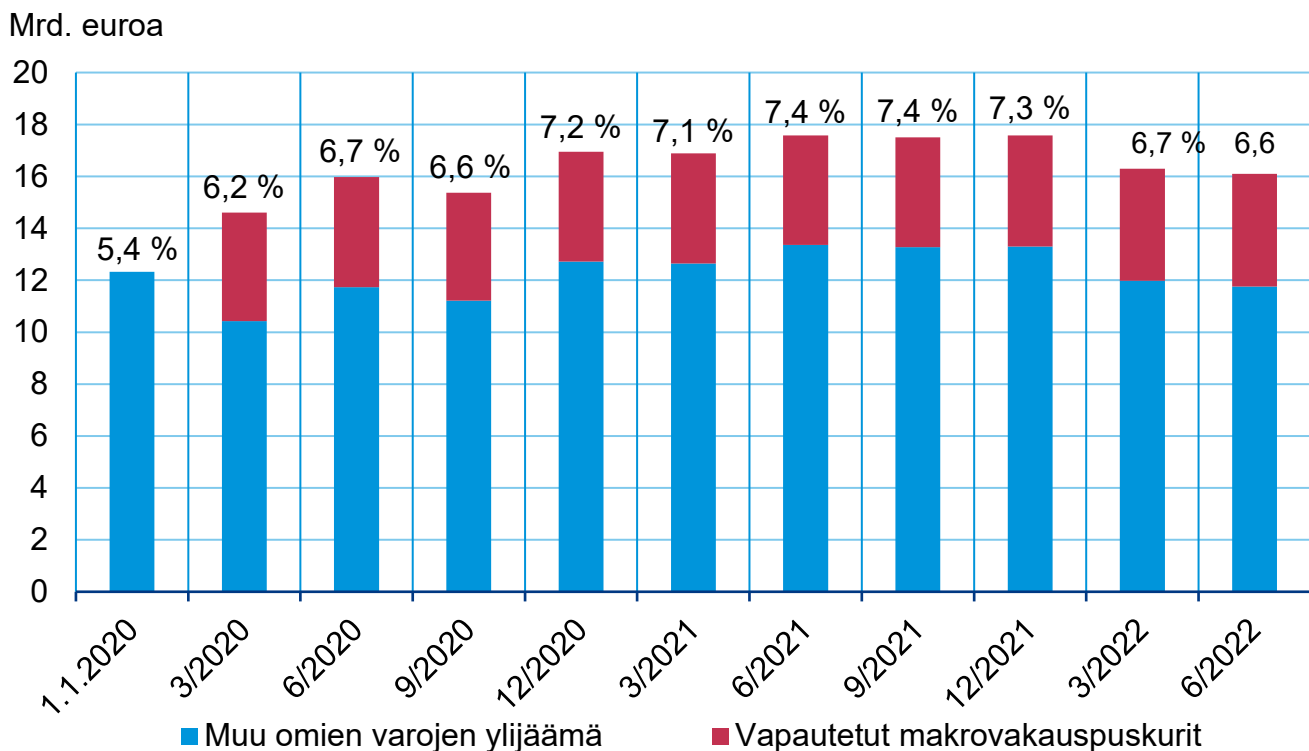
Kuten suomalaisten pankkien niin myös eurooppalaisten pankkienkin keskimääräiset vakavaraisuussuhteet ovat laskeneet vuoden 2021 lopulta noin puolella prosenttiyksiköllä. Suomen pankkisektorin vakavaraisuussuhteet ovat edelleen eurooppalaista keskitasoa vahvempia. EU-alueen pankkien keskimääräinen ydinvakavaraisuussuhde oli 15,5 % ja kokonaisvakavaraisuussuhde 18,8 % maaliskuun 2022 lopussa.

Pankkisektorin omavaraisuusaste laski 5,6 prosenttiin (12/2021: 6,0 %) ensisijaisten omien varojen laskun ja vastuiden kasvun seurauksena. Suomalaispankkien omavaraisuusaste on eurooppalaista keskitasoa.

Pankeilla edelleen runsaasti pääomia vaatimuksiin nähden

Suomalaispankkien omien varojen ylijäämä suhteessa kokonaisvakavaraisuusvaatimukseen heikkeni omien varojen vähenemisen myötä 16,1 mrd. euroon (12/2021: 17,6 mrd. euroa), mikä vastaa noin 6,6 prosenttia pankkisektorin riskipainotettujen erien kokonaismäärästä (12/2021: 7,3 %). Pankkisektorin ylimääräisiä puskureita ovat pandemian aikana kasvattaneet erityisesti keväällä 2020 tehdyt makrovakauspuskurien kevennykset (Kuvio 2).

Kuvio 2. Suomalaispankkien omien varojen ylijäämä vakavaraisuusvaatimuksiin verrattuna

Lähde: Finanssivalvonta

* Pylväiden yläpuolella puskurin suuruus riskipainotettuihin eriin

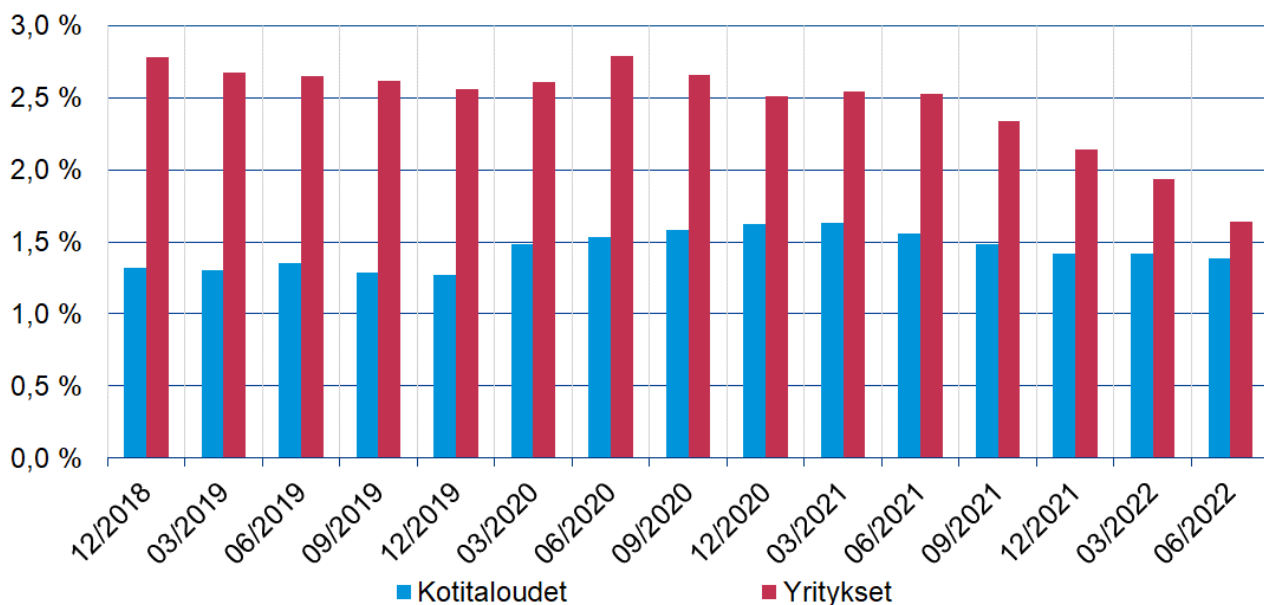
Makrovakauspuskurien kevennyksistä ollaan osittain luopumassa sekä Suomessa että muualla Euroopassa. Suomen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittäville luottolaitoksille (O-SII) asettavia lisäpääoma-vaatimuksia korotetaan joidenkin pankkien osalta 1.1.2023 alkaen. Tällä muutoksella on pankkisektorin omien varojen ylijäämää vajaalla 0,5 prosenttiyksiköllä pienentävä vaikutus. Pankkisektorin pääomavaatimuksia nostaa lähitulevaisuudessa myös muissa Pohjoismaissa asetettujen muuttuvien lisäpääoma-vaatimusten kiristyminen.

Yritysluotoissa järjestämättömät saamiset vähentyneet edelleen, kotitalousluotoissa lasku tasaantunut

Pankkien toimintaympäristön heikkeneminen näkyi vuoden 2020 aikana kotitalousluottojen järjestämättömien saamisten nousuna suhteessa luottokantaan, mutta viime vuoden toisella kvartaalilla nousu taittui laskuun. Tämän vuoden ensimmäisellä kvartaalilla järjestämättömien lasku tasaantui kotitalousluotoissa

mutta yritysluotoissa viime vuoden kolmannella kvartaalilla alkanut lasku jatkui edelleen (Kuvio 4.)¹. Kotitalousluotoissa järjestämättömien saamisten taso on edelleen vähän korkeampi kuin ennen pandemiaa, mutta yritysluotoissa alittaa jo selvästi pandemiaa edeltäneen tason. Vuoden 2022 toisella kvartaalilla suomalaispankkien² järjestämättömien luottojen osuus oli kotitaloussektorilla 1,4 prosenttia (12/2021: 1,4 %) ja yrityssektorilla 1,6 prosenttia (12/2021: 2,1 %). Eurooppalaisessa vertailussa suomalaispankkien luottokannan laatu on eurooppalaista keskitasoa vahvempi. Järjestämättömien luottojen osuus on Suomessa edelleen selkeästi alle eurooppalaisen keskiarvotason.

Kuvio 3. Suomalaispankkien järjestämättömät kotitalous- ja yritysluotot suhteessa luottokantaan

Lähde: Finanssivalvonta

Yrityssektorilla eniten järjestämättömiä luottoja euromääräisesti oli seuraavilla sektoreilla (kattavat kaikki yritysluottojen järjestämättömistä noin 83 %):

- Kuljetus ja varastointi (708 milj. euroa, 6,7 % sektorin luottokannasta)
- Kiinteistöalan toiminta (617 milj. euroa, 0,6 %)
- Tukku- ja vähittäiskauppa (610 milj. euroa, 4,1 %)
- Teollisuus (536 milj. euroa, 2,5 %)
- Rakentaminen (220 milj. euroa, 2,2 %)
- Maatalous, metsätalous ja kalatalous (196 milj. euroa, 3,5 %)

Lainanhoitajoustolla tarkoitetaan asiakkaan taloudellisten vaikeuksien vuoksi lainan maksuohjelmaan sovittuja helpotuksia, joilla pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikeuksista. Lainanhoitajoustollisten lainojen suhteellinen määrä jatkoi kasvuaan syyskuuhun 2021 asti ja viesti kotitalous- ja yritysluottoasiakkaiden maksuvaikeuksien lisääntymisestä. Viime vuoden lopussa

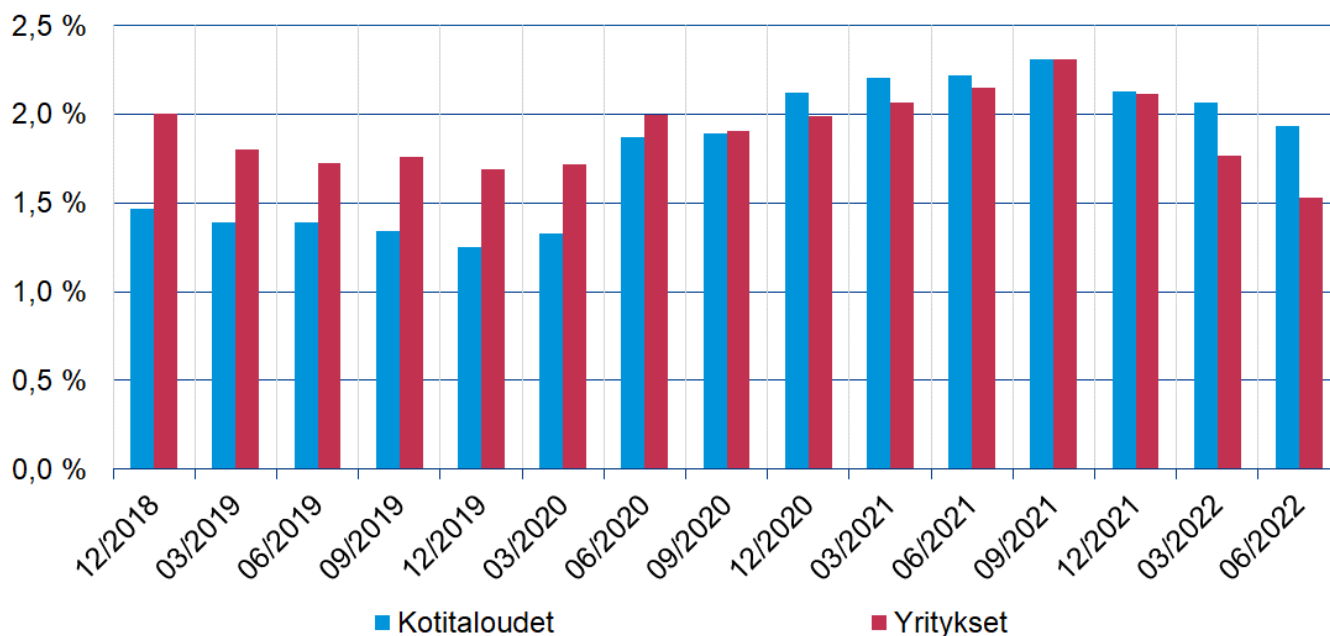
¹ Järjestämättömien kotitalousluottojen nousua vuoden 2020 aikana selittää pandemian lisäksi uuden maksukyvyttömyyden määritelmän käyttöönotto, joka lisäsi maksukyvyttömyystapauksia joissakin pankeissa.

² Ml. ulkomaisten luottolaitosten Suomessa toimivat talletuspankkitoimintaa harjoittavat sivuliikkeet.

lainanhoitojoustojen suhteellisessa määrässä tapahtui käänne, ja ne laskivat ensimmäistä kertaa koko pandemian aikana. Lasku jatkui myös 2022 toisella kvartaalilla (Kuvio 4).

Lainanhoitojoustollisten yritysluottojen osuus oli vuoden 2022 kesäkuussa 1,5 prosenttia (12/2021: 2,1 %) ja kotitalousluotoissa 1,9 prosenttia (12/2021: 2,1 %). Finanssivalvonnan luottoriskitarkastusten perusteella voidaan todeta, että pankit eivät tunnista kaikkia sääntelyn edellyttämiä tilanteita lainanhoitojoustoiksi. Lisäksi pankit poistavat joissain tilanteissa lainan lainanhoitojoustollisten luokasta liian aikaisin.

Kuvio 4. Suomalaispankkien lainanhoitojoustolliset kotitalous- ja yritysluotot suhteessa luottokantaan

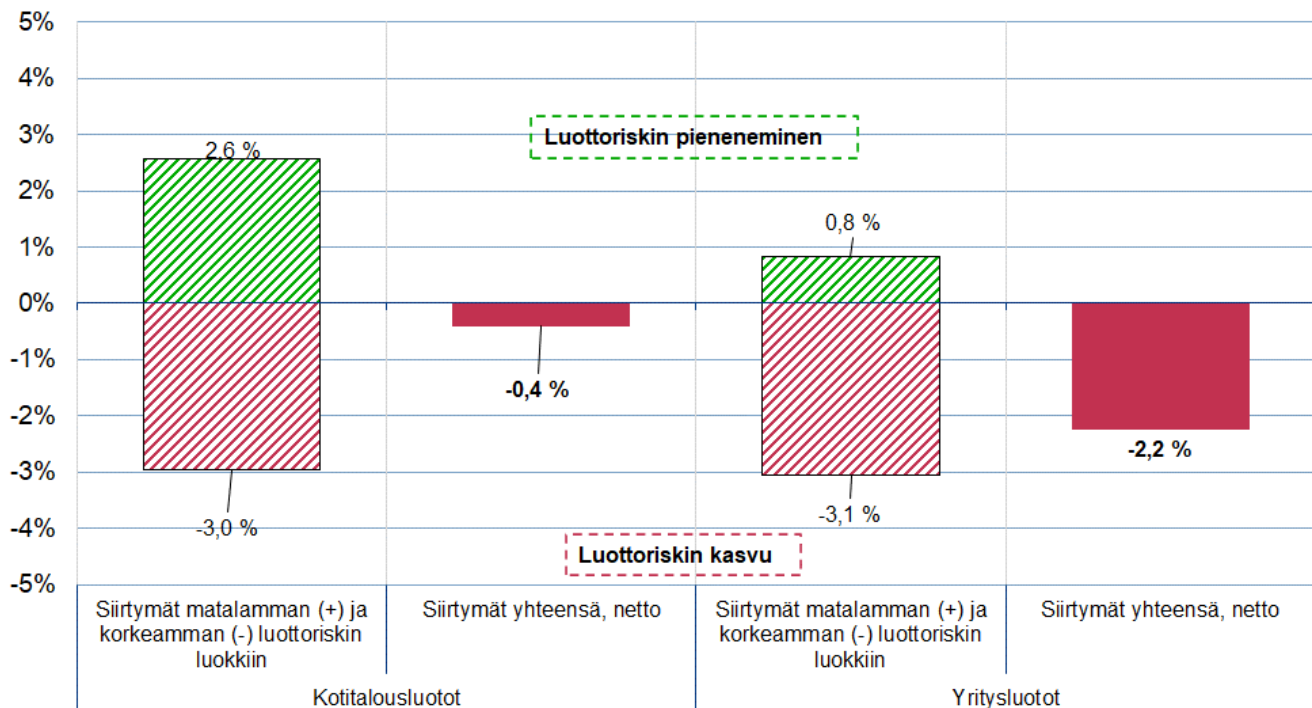

Lähde: Finanssivalvonta

Luottojen siirtymät eri arvonalentumisvaiheiden välillä viestivät toisaalta pankkien yritys- ja kotitalousluottoasiakkaiden kohonneista luottoriskeistä³. Luottoja siirtyi tammi-kesäkuussa 2022 nettomääräisesti enemmän korkeamman luottoriskin arvonalentumisluokkiin kuin sieltä pois sekä kotitalous- että yrityssektorilla (Kuvio 5). Luottoja siirtyi eniten arvonalentumisvaiheesta 1 vaiheeseen 2, johon luokiteltujen luottojen luottoriskin arvioidaan kasvaneen merkittävästi alkuperäiseen kirjaamiseen nähden. Suhteessa luottokantaan arvonalentumisvaiheessa 2 oli enemmän yritysluottoja kesäkuussa 2022 verrattuna vuodenvaihteeseen.

³ Vaiheeseen 1 sisältyvät sellaiset instrumentit, joiden luottoriski ei ole kasvanut alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Vaiheeseen 2 sisällytetään instrumentit, joiden luottoriski on lisääntynyt merkittävästi ja vaiheeseen 3 instrumentit, joiden arvo on alentunut. Vaiheeseen 1 luokiteltujen instrumenttien arvonalentumiskirjaus perustuu 12 kuukauden odotettavissa oleviin luottotappioihin, kun taas vaiheissa 2 ja 3 arvonalentumiset perustuvat instrumentin koko juoksuajan odotettuihin luottotappioihin.

Kuvio 5. Kotitalous- ja yritysluottojen siirtymät arvonalentumisvaiheiden välillä suhteessa vuoden 2021 lopun luottokantaan

Lähde: Finanssivalvonta

Kotitalouksien velkaantuminen ja korkojen nousu huolena

Kotitalouksien velkaantumisaste⁴ saavutti ennätystason vuodenvaihteessa ja pysyi miltei samalla tasolla vuoden 2022 ensimmäisellä kvartaalilla (134,0 %)⁵. Nousua kahdessa vuodessa on tullut vajaa 6 prosenttiyksikköä (Q1/2020 128,4 %). Velkaantumisaste on lähes yhtäjaksoisesti noussut noin parinkymmenen vuoden ajan. Nousu tasaantui väliaikaisesti vuoden 2019 aikana, mutta velkaantumisaste lähti uudestaan nousuun 2019 neljännellä kvartaalilla.

Korkoympäristö euroalueella on muuttunut nopeasti. Jyrkästi nousseiden markkinakorkojen ja ennätystasolla olevan suomalaisten kotitalouksien velkaantumisen yhdistelmä on huolestuttava, etenkin kun asuntolainat ovat Suomessa tyypillisesti sidottu lyhyisiin euriborkorkoihin. Useimmissa muissa Euroopan maissa asuntoluotot on yleensä sidottu pidempään kiinteään korkoon. Se tarkoittaa, että markkinakoron muutokset vaikuttavat muiden eurooppalaisten kotitalouksien taloustilanteeseen huomattavasti pidemmällä viiveellä kuin Suomessa. Tästä johtuen muiden Euroopan maiden kotitaloudet eivät ole niin haavoittuvia korkojen noustessa.

Korkojen nousulla on negatiivisia vaikutuksia laina-asiakkaiden kykyyn hoitaa velkojaan tai ylläpitää kulutustaan, etenkin kun inflaatio on nyt noussut ennätyslukemiin. Pienetkin muutokset markkinakoroissa voivat vaikuttaa merkittävästi kokonaiskorkokustannuksiin, koska markkinakorot olivat pitkään

⁴ Kotitalouksien velat jaettuna käytettävissä olevilla tuloilla.

⁵ Lähde: Tilastokeskus, kotitalouksien velkaantumisaste.

poikkeuksellisen alhaiset. Lisäksi asuntolainojen entistä pidemmät takaisinmaksuajat ovat johtaneet siihen, että altistumisaika korkojen nousun riskille on pidentynyt. Toisaalta on viitteitä siitä, että korkojen nousu on kasvattanut korkosuojattujen asuntolainojen osuutta⁶.

Pankit ovat uusia asuntoluottoja myöntäessään tehneet Finanssivalvonnan suosituksen mukaisesti stressitestin luotonhakijoille mahdollisen korkojen nousun varalle. Maksuvaralaskelmissa korko tulisi asettaa vähintään kuuteen prosenttiin ja lainan maturiteetti korkeintaan 25 vuoteen. Maksuvaralaskelmissa tulisi huomioida myös mahdollinen taloyhtiölainan rahoitusvastikkeen nousu korkojen noustessa. Vanhan stressitestin rinnalle Finanssivalvonnan johtokunta antoi kesäkuussa 2022 uuden suosituksen, jonka mukaan asuntolainoja tulee myöntää jatkossa pääsääntöisesti lainanhakijoille, joiden kaikkien lainanhoitokulujen arvioidaan pysyvän stressitilanteessa alle 60 prosentissa lainanhakijan nettotuloista. Uusi suositus astuu voimaan ensi vuoden alusta.

Jos korkojen nousu tästä eteenpäin on merkittävää, niin kotitalous- ja yritysluottojen kysyntä todennäköisesti vähenisi. Luottojen kysynnän väheneminen vaimentaisi luottokantojen kasvua. Seurauksena ongelmaluottojen määrä kasvaisi suhteessa luottokantaan. Ongelmaluotot tulevat tyypillisesti esiin viiveellä, mikä korostaisi ongelmaluottojen suhteellisen määrän nousua, kun luottokantojen kasvu hidastuu.

Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset luottoriskeihin monelta osin vielä epäselviä

Suomalaispankkien suorat vastuut Venäjälle ovat olleet hyvin pienet, ja niitä on pienennetty entisestään (9/2021 n. 600 milj. euroa, 3/2022 n. 140 milj. euroa ja 6/2022 enää n. 100 milj. euroa). Venäjän hyökkäyssodan merkittävimmät vaikutukset suomalaispankkien luottoriskeihin ovat epäsuoria. Sota ja pakotteet vaikeuttavat Venäjällä toimivien ja Venäjän kanssa kauppaa käyvien suomalaisyritysten liiketoimintaa. Sodan seurauksena entisestään kiihtynyt energian ja raaka-aineiden hintojen nousu vähentää kotitalouksien ostovoimaa ja kohottaa yritysten kustannuksia. Korkea inflaatio ja nousevat korot sekä talousnäkyymiin liittyvä yleinen epävarmuus heikentävät kulutus- ja investointikysyntää ja siten jarruttavat talouskasvua. Kotitalouksien velkaantuminen oli kesäkuussa lähes ennätystasolla ja samaan aikaan työttömyysasteen lasku taittui⁷. Vaikka kuluttajien luottamus ei enää heikentynyt elokuussa, kävi se heinäkuussa alimmillaan koko mittaushistoriassa 1995–2022⁸. Sodan myötä Suomen talous on siirtynyt hiipuvan pandemian jälkeiseen uuden kasvavan epävarmuuden aikaan aiheuttaen painetta pankkien ongelmaluottojen kasvulle pidemmällä tähtäimellä.

Suomalaispankeilla on vähemmän luottoja energiaintensiivisille yritystoimialoille⁹ kuin suurilla eurooppalaispankeilla keskimäärin. Suomalaispankkien yritysluotoista 23 % on myönnetty kyseisille toimialoille, kun eurooppalaispankeilla vastaava suhde on 32 %. Näiden luottojen laatu on Suomessa hieman heikompi kuin eurooppalaisilla pankeilla keskimäärin. Järjestämättömien osuus energiaintensiivisillä toimialoilla Suomessa oli 3,9 % maaliskuussa 2022, kun eurooppalaispankeilla se oli 3,7 % samana ajankohtana.

Sodan vaikutuksille erityisen alttiille yritystoimialoille¹⁰ myönnettyissä luotoissa on kuitenkin nähtävissä viitteitä luottoriskien kasvusta. Arvonalentumisvaiheessa 2 oli kesäkuussa 2022 noin 8,5 % kaikista

⁶ Esim. Ylen pankeille teettämä kysely 1.7.2022.

⁷ Lähde: Tilastokeskus.

⁸ Lähde: Tilastokeskus, kuluttajien luottamus.

⁹ Maa-, metsä- ja kalatalous, Kaivostoiminta, Teollisuus, Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta ja Kuljetus ja varastointi.

¹⁰ Toimialat, joissa Venäjän osuus viennistä/tuonnista keskimääräistä korkeampi (lähde: Tulli) sekä toimialat, joiden nettomääräinen energiankäyttö suhteessa bruttoarvonlisäykseen keskimääräistä korkeampi (lähde: Eurostat). Luvuissa mukana suomalaispankkien Suomen toiminnot.

kyseisten toimialojen luotoista, nousua vuodenvaihteesta oli noin 2,5 prosenttiyksikköä. Muilla yritystoimialoilla arvonalentumisvaiheen 2 suhteellinen osuus oli vajaa 7 %, nousua vajaa prosenttiyksikkö.

Sodasta johtuviin mahdollisiin luottotappioihin on varauduttu osassa pankeista harkinnanvaraisilla luottotappiovarauksilla 2022 aikana. Huomattavaa osaa pandemian alkuvaiheessa tehdyistä luottotappiovarauksista ei ole myöskään vielä purettu. Näillä varauksilla voidaan kattaa myös Venäjän hyökkäyssodan seurauksena mahdollisesti syntyviä luottotappioita.

Kiinteistömarkkinalähtöiset riskit edelleen kasvaneet

Kiinteistövakuudellisten luottojen osuus kaikista pankkien myöntämistä luotoista on noussut neljässä vuodessa 43 prosentista 49 prosenttiin vuoden 2022 kesäkuussa. Kotitalouksien osuus kaikista kiinteistövakuudellisista luotoista on noin 69 %. Kehitys on johtanut siihen, että pankkien taloudellinen tila on entistä riippuvaisempi kiinteistömarkkinoiden kehityksestä. Riskinä on luottotappioiden nousu, jos kiinteistöjen hinnat ja niiden vakuusarvot laskevat ja lainanottajille tulee samalla maksuvaikeuksia. Suomesta löytyy jo esimerkkejä, joissa kiinteistöt ovat menettäneet koko arvonsa. Kiinteistö- ja rakennusalan luottojen osuus pankkien yritysluotoista on Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) mukaan Suomessa Euroopan korkeimpia. Tästä johtuen suomalaisten pankkien luottoriskit ovat alttiimpia kiinteistömarkkinoiden häiriöille verrattuna suurimpiin eurooppalaisiin pankkeihin.

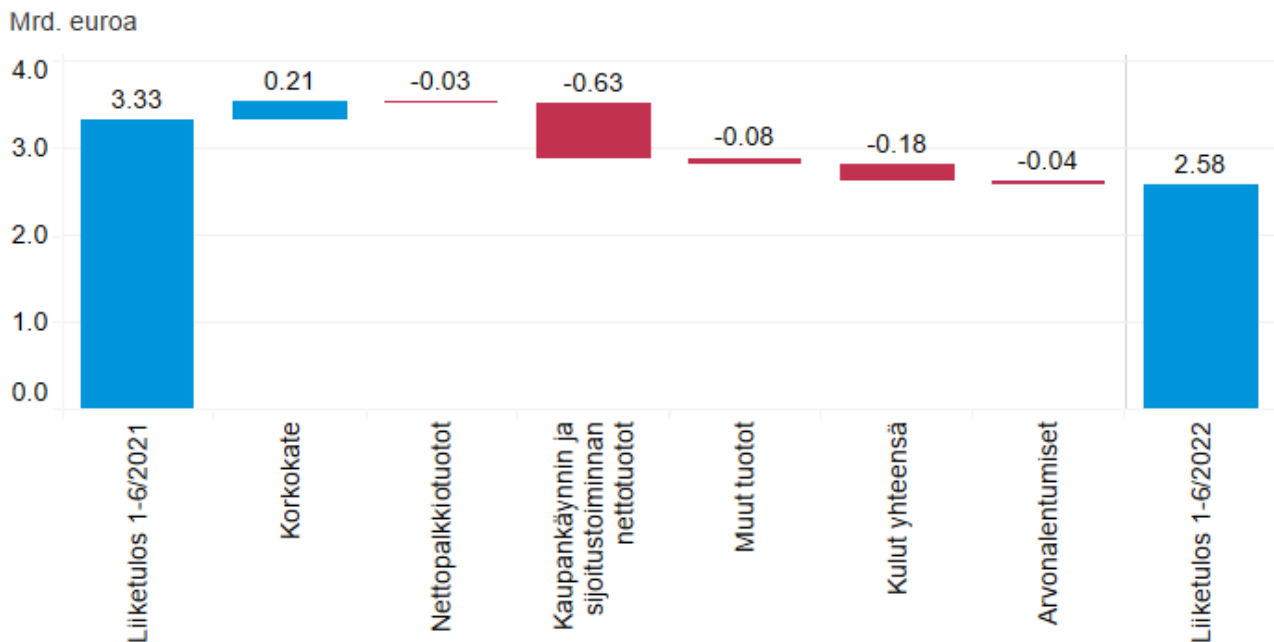
Osin ennakkolisten tietojen perusteella asuntojen hinnat laskevat Ruotsissa. Myös Suomessa asuntomarkkinat ovat viilenemässä monilla mittareilla mitattuna. Suomalaispankkien asuntoluottokannasta yli 21 % on myönnetty ruotsalaisiin asuntoihin¹¹.

Koronapandemia on vaikeuttanut erityisesti liikekiinteistöihin liittyvien riskien arviointia. Vähittäiskaupan sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnan yritysten liikevaihto heikentyi pandemian akuuttivaiheen aikana päivittäistavara- ja ruokakauppaa lukuun ottamatta. Pidemmällä aikavälillä pandemia voi johtaa rakenteellisiin muutoksiin, joissa uudet työ- ja kulutustottumukset voivat aiheuttaa ongelmia tietyille toimialoille. Nopeat muutokset kiinteistömarkkinoilla koronapandemian pitkäaikaisten vaikutusten ja korkojen nousun seurauksena korostavat pankkien tarvetta seurata ja uudelleenarvioida lainojen vakuutena olevien kiinteistöjen markkina-arvoja. Lisäksi Ukrainan ja Venäjän välinen sota voi lisätä entisestään epävarmuutta kiinteistömarkkinoilla.

Pankkisektorin liikevoitto pienentyi edellisvuodesta

Suomen pankkisektorin liikevoitto oli tammi-kesäkuussa vajaa 2,6 mrd. euroa (3,3 mrd. euroa: 1–6/2021). Tulos jäi edellisvuoden tasosta 23 % alhaisemmaksi. Eniten tulosta heikensivät kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuottojen pienentyminen. Heikennys johtui pääosin vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tehdyistä kertaluonteisista kurssierokirjauksista (Kuvio 6).

¹¹ Asuntolainanottajan kotipaikka on Ruotsi.

Kuvio 6. Suomen pankkisektorin liikeluoksen kehitys

Lähde: Finanssivalvonta

Suomalaispankkien yhteenlasketut tuotot olivat tammi-kesäkuussa 6,8 mrd. euroa (7,4 mrd. euroa: 1–6/2021). Tuottojen pienentyminen johtui erityisesti vuoden ensimmäisen neljänneksen heikoista sijoitustoiminnan tuotoista sekä alkuvuoteen ajoittuvista kuluista.

Pankkisektorin kulut nousivat noin 4,5 % ja olivat noin 4,2 mrd. euroa (1–6/2021: 3,9 mrd. euroa). Henkilöstökulut olivat edelleen suurin yksittäinen kuluerä kattaen noin puolet kuluista. Henkilöstökulujen määrä pysyi vertailuvuoden tasolla, noin 3,1 miljardissa eurossa. Muita hallintokuluja kasvattivat IT-kulut, joita oli 5 % edellisvuotta enemmän. Suhteellisesti eniten kasvoivat muut kulut, joihin on kirjattu viranomaismaksut. Vakaus- ym. viranomaismaksuja oli tammi-kesäkuussa noin 445 milj. euroa (348 milj. euroa: 1–6/2021), mikä oli 27 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Nämä maksut ajoittuivat pääosin vuoden ensimmäiselle neljännekselle. Pankkisektorin liikeluosta vahvasti korkokatteen 214 milj. euron (+6 %) kasvu.

Korkokatteen kasvusta valtaosa tuli volyymikasvusta ja vain murto-osa marginaalin noususta. Korkomarginaali, eli korkokatteen suhde taseen korollisiin eriin, oli 1,04 % (1,03 %: 30.6.2021). Tammi-kesäkuussa negatiiviset korot nostivat korkokatetta noin 145 milj. eurolla (100 milj. euroa: 1–6/2021). Korkotason nousu vaikuttaa tyypillisesti positiivisesti korkokatteen kehitykseen (ks. Korkotason nousu näkyy rahoitustaseen korkoriskimittareissa). Jatkossa korkokatteen kasvuun kohdistuu kuitenkin epävarmuutta, sillä volyymikasvu on jo hidastunut ja myös odotukset ovat negatiiviset luottokannan kasvun suhteen. Luottokanta oli kesäkuun lopussa noin 501,5 mrd. euroa (497,8 mrd. euroa: 31.12.2021).

Nettopalkkiotuottojen pitkään jatkunut positiivinen kehitys taittui, ja ne jäivät hieman edellisvuoden tason alapuolelle, noin 2,3 mrd. euroon. Arvopaperimarkkinoiden muutokset heijastuivat useisiin palkkiotuottojen alaeriin, kuten arvopaperien säilytyksestä ja corporate finance -toiminnoista saataviin tuottoihin. Omaisuudenhoidosta saadut palkkiot olivat edelleen suomalaispankkien suurin yksittäinen

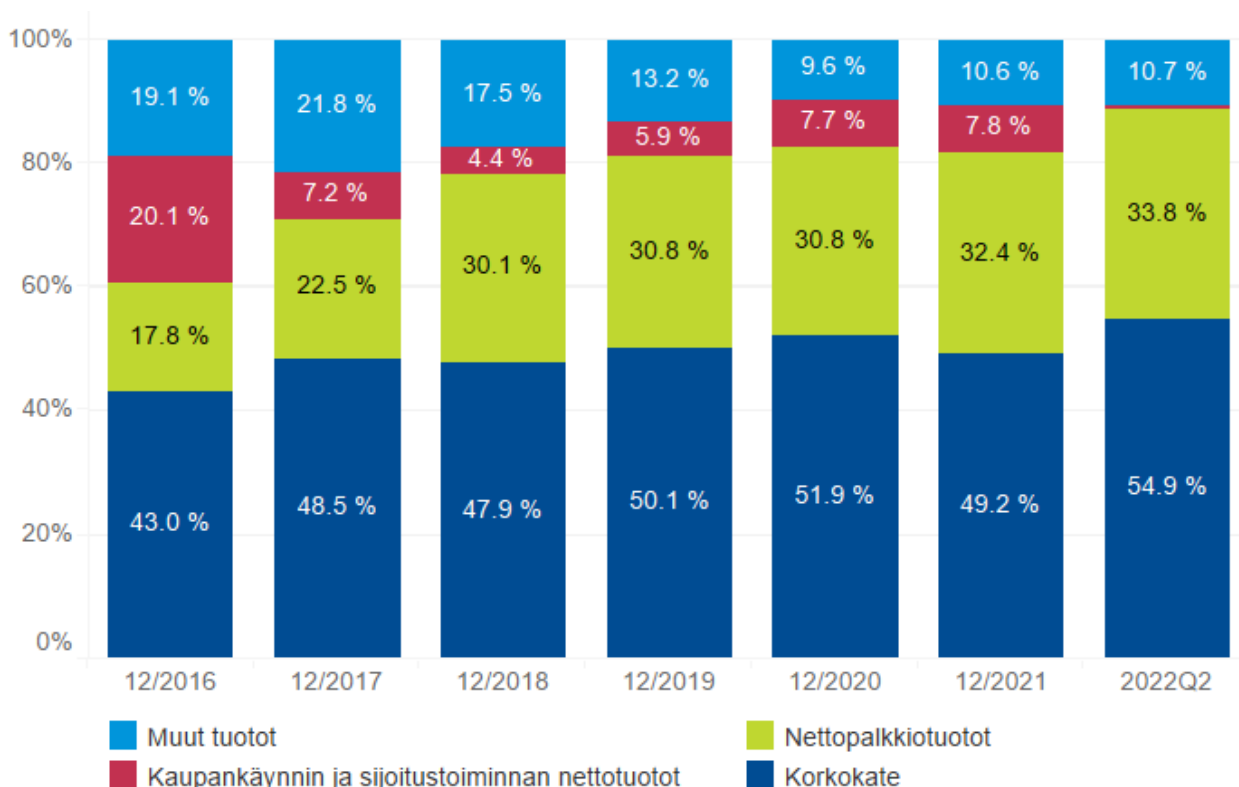
palkkiotuottoerä vajaan 40 prosentin osuudella. Tammi-kesäkuussa omaisuudenhoidosta saatavat tuotot pysyivät edellisvuoden tasolla noin 1,1 mrd. eurossa. Neljännekstarkastelussa omaisuudenhoidosta saatut tuotot jäivät kuitenkin alimmilleen sitten vuoden 2020 lopun. Positiivinen kehitys nähtiin erityisesti maksupalveluista saaduissa palkkiotuotoissa, joissa oli kasvua edellisvuoteen 10 %.

Kaupankäynnin ja sijoitustoiminnan nettotuotot olivat vajaa 49 milj. euroa (682 milj. euroa: 1–6/2021). Suurin yksittäinen selittäjä heikentyneille tuotoille oli edellä mainittu valuuttakurssierokirjaus ensimmäisellä neljänneksellä. Pienemmillä pankeilla sijoitustoiminnan nettotuottoja laskivat erityisesti oman pääoman ehtoisten instrumenttien vertailuvuotta pienemmät tuotot. Suomen pankkisektorin tuloksen herkkyyttä markkinahintojen muutoksille lisää se, että suomalaispankkien taseesta vajaan kolmannes on käypään arvoon arvostettavia rahoitusinstrumentteja, joiden arvonmuutokset heijastuvat pankkien tulokseen tai omaan pääomaan. Valtaosa näistä on vieraan pääoman ehtoisia instrumentteja.

Suuri osa velkainstrumenteista arvostetaan käypään arvoon muun laajan tuloksen kautta. Korkotason muutosten vaikutukset näiden rahoitusinstrumenttien käypiin arvoihin kirjataan omaan pääomaan ja laajaan tulokseen, ilman vaikutusta tilikauden tulokseen. Kaikilla pankeilla tammi-kesäkuun laaja tulos oli vertailuvuotta heikompi. Seitsemällä pankilla tammi-kesäkuun laaja tulos jäi negatiiviseksi, kun oman pääoman kautta arvostettavien arvopaperien negatiivinen käyvän arvon muutos oli tilikauden tulosta suurempi.

Korkokate on edelleen suomalaispankkien merkittävin tuottoerä. Osuus nousi lähes 55 prosenttiin, samalla kun sijoitustoiminnan osuus pienentyi merkittävästi (Kuvio 7).

Kuvio 7. Suomen pankkisektorin tuottojen rakenne

Arvonalentumiset pysyvät maltillisina – suurin osa luottotappioista katettiin aiemmin tehdyistä varauksista

Tuloslaskelman arvonalentumiset olivat tammi-kesäkuussa noin 161 milj. euroa (122 milj. euroa: 1–6/2021). Arvonalentumisten noususta huolimatta niiden osuus luottokannasta pysyi edelleen maltillisena ollen 0,06 % (1–6/2021: 0,05 %).

Tuloslaskelmaan kirjatut arvonalentumiset sisältävät luottotappiot, niiden palautukset sekä varausten muutoksen. Johdon harkintaan perustuvia lisävarauksia oli taseessa noin 640 milj. euroa. Valtaosa lisävarauksista kirjattiin jo koronapandemian aikana. Varauksia on alkuvuoden aikana osittain purettu tai vastaavasti allokoitu toisille toimialoille. Myös uusia harkinnanvaraisia lisävarauksia tehtiin alkuvuoden aikana. Määrältään ne pysyvät kuitenkin pieninä.

Tammi-kesäkuussa syntyneitä luottotappioita katettiin pääosin aiemmin tehtyjä varauksia purkamalla. Luottotappioita vastaan purettiin varauksia noin 405 milj. eurolla. Samaan aikaan negatiivista tulosvaikutusta syntyi luottotappiosta, saadut palautukset huomioiden, tammi-kesäkuussa noin 107 milj. euroa (1–6/2021:151 milj. euroa).

Edelleen valtaosa luotoista (94 %) on luokiteltu arvonalentumismallin vaiheeseen 1 eli näiden saamisten luottoriski ei ole merkittävästi kasvanut alkuperäisen taseeseen kirjaamisen jälkeen. Vaiheeseen 3 eli arvoltaan alentuneet luotot olivat noin 1,3 % luottokannasta. Näiden luottojen kertyneet arvonalentumiset suhteessa luottokantaan olivat kesäkuun lopussa 33 %, eli noin kolmasosa näistä vaiheeseen 3 luokitelluista luotoista on katettu varauksilla tulevien luottotappioiden varalta.

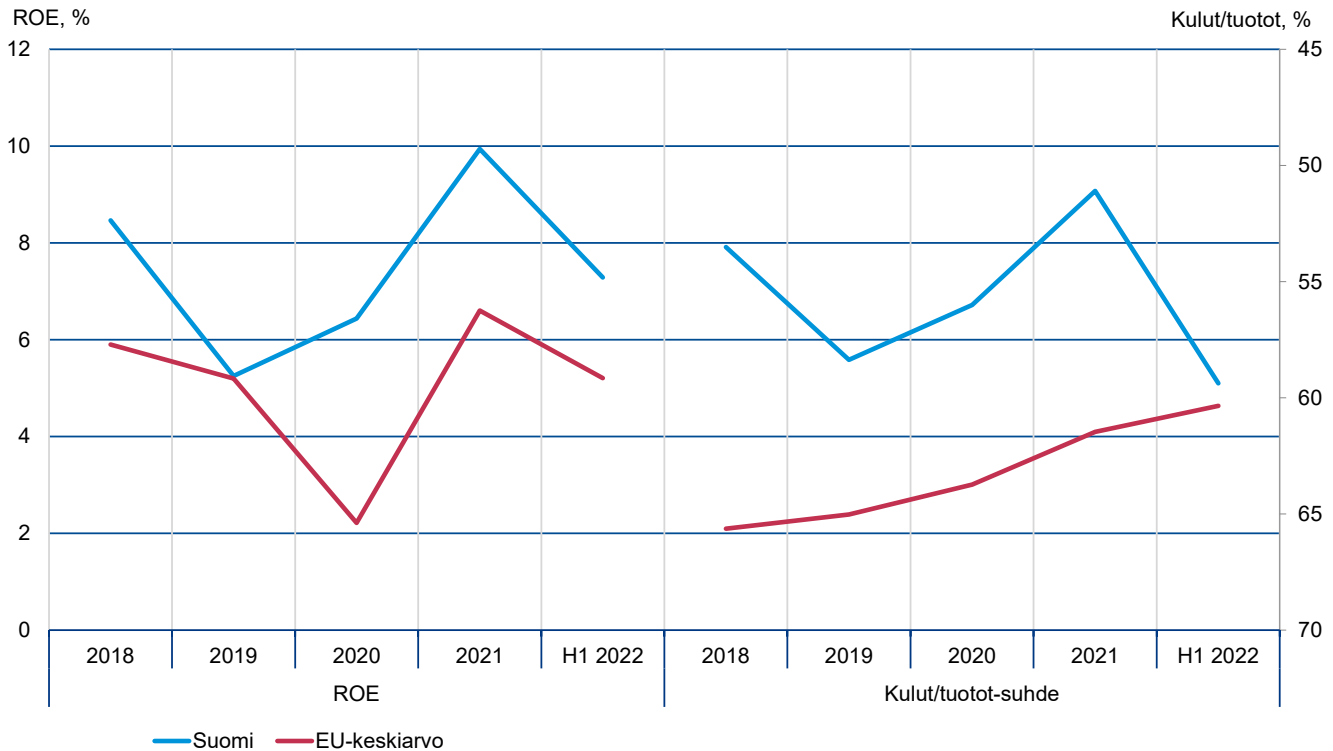
Suomen pankkisektorin kannattavuus heikkeni alkuvuonna – toinen neljännes ensimmäistä vahvempi

Suomen pankkisektorin kannattavuustunnusluvut notkahtivat vuoden ensimmäisellä neljänneksellä johdun kertaluonteisesta kirjauksesta sekä alkuvuoteen ajoittuvista kuluista. Toinen neljännes oli vahvempi ja tunnusluvut kohenivat alkuvuoden tasosta.

Suomen pankkisektorin kannattavuus on pysytellyt eurooppalaispankkien keskimääräistä tasoa parempana. Kesäkuun lopussa oman pääoman tuotto (ROE) oli 7,3 % (12/2021: 9,9 %). EU-maiden keskimääräinen oman pääoman tuotto (ROE) oli maaliskuun lopussa noin 5,2 %.

Kulujen kasvu ja tuottojen pienentyminen heikensivät tehokkuutta. Suomen pankkisektorin kulut/tuotot-suhde oli vuoden 2022 kesäkuun lopussa noin 59 % (12/2021: 51 %). EU-maiden keskimääräinen kulut/tuotto-suhde maaliskuun lopussa oli noin 60 % (Kuvio 8).

Kuvio 8. Suomen pankkisektorin ROE ja kulut/tuotot-suhde muihin eurooppalaisiin pankkeihin verrattuna

Lähde: Finanssivalvonta, EKP

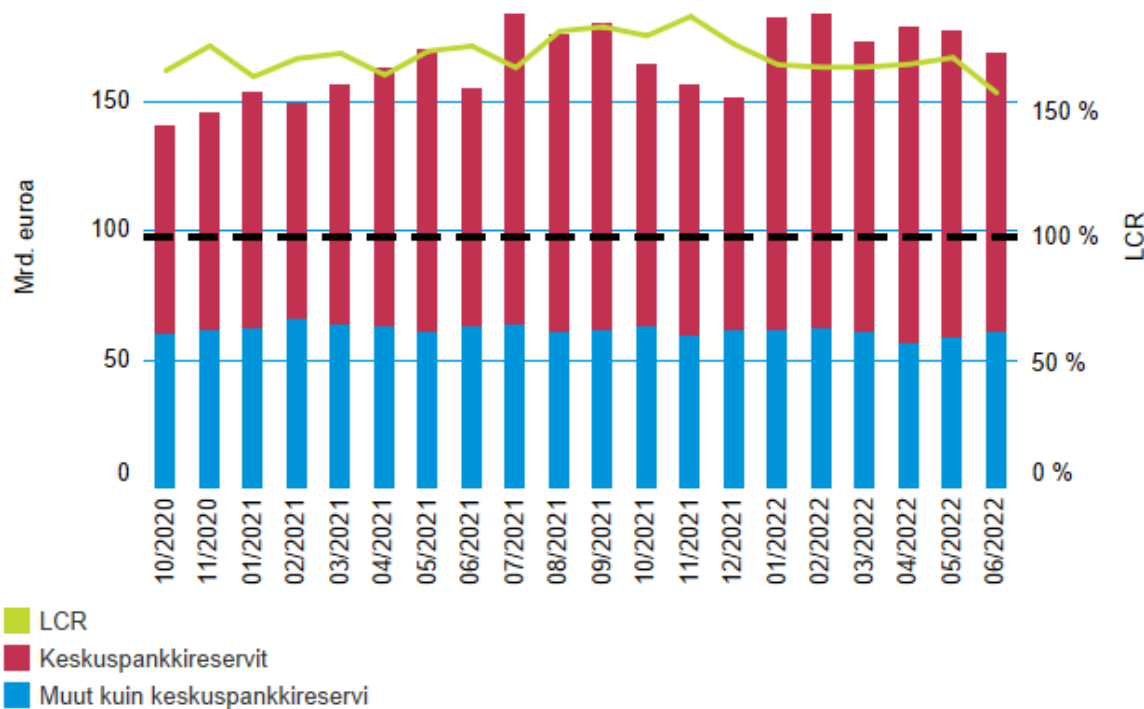
*EU-lukujen ajankohta Q1 2022

Maksuvalmiuden ja varainhankinnan seuranta korostuu epävarmassa markkinassa

Alkuvuoden tapahtumilla mm. inflaation kiihtymisellä, Euroopan keskuspankin (EKP) aloittamalla rahapolitiikan normalisoinnilla sekä Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on laajat vaikutukset eurooppalaisten pankkien likviditeettiasemaan sekä varainhankinnan rakenteeseen, kustannuksiin ja maturiteetteihin. Varainhankinnan kustannukset ovat nousseet ja maturiteetit lyhentyneet.

Suomen pankkisektori täyttää edelleen hyvällä marginaalilla 100 prosentin LCR-vaatimuksen. LCR-suhde oli kesäkuun 2022 lopussa 158 % (Kuvio 9), mikä on 19 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden vaihteessa. Sektorin LCR on pysytellyt EU-alueen keskimääräisen LCR-luvun tuntumassa (03/2022: 168 %). Koko sektorin LCR-vaatimuksen ylittävä ylimääräinen likviditeetti oli kesäkuun lopussa yhteensä 63 mrd. euroa. Suurimmalla osasta pankeista olisi mahdollisuus maksaa takaisin tulevien vuosien aikana erääntyvät TLTRO-järjestelyt nykyisillä ylimääräisillä likviditeettipuskureilla.

Kuvio 9. Suomen pankkisektorin LCR-suhde ja likvidit varat

Lähde: Finanssivalvonta

Hyvän LCR-suhdeluvun lisäksi Suomen pankkisektorin vahvuutena on LCR-vaatimuksen täyttämiseen kelpaavien likvidien varojen hyvä laatu. Likvideistä varoista 98 prosenttia koostuu kaikkein likvideimmistä, eli tason 1 varoista¹². Varoista suurin osa (64 %) on ylimääräisiä keskuspankkireservejä. Vahva LCR ja hyvälaatuiset reservit tuovat turvaa mahdollisessa lyhyessä maksuvalmiuskriisissä, mutta LCR kattaa vain 30 päivän ajanjakson. Hyvästä LCR-suhdeluvusta huolimatta on mahdollista, että riskejä esiintyy muissa ajanjaksoissa. Arvioitaessa suomalaisen pankkisektorin nettolikviditeettiposition käyttäytymistä erilaisissa stressiskenaarioissa onkin havaittavissa, että likviditeetti laskee melko nopeasti 30 päivän jälkeen.

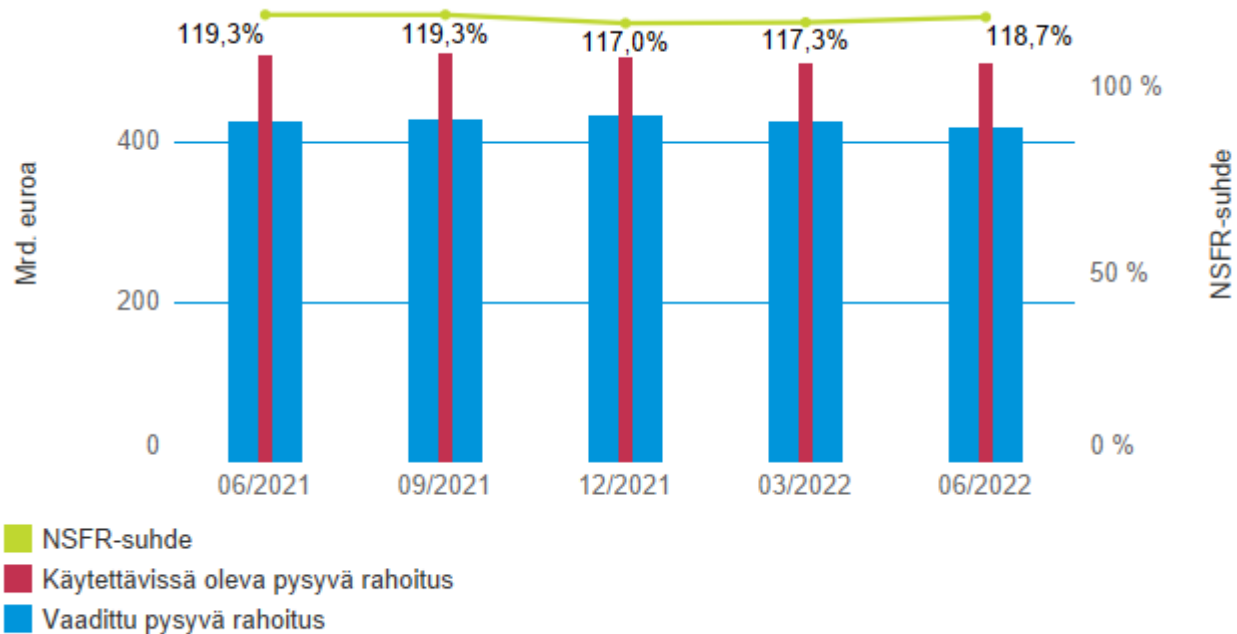
LCR-vaatimuksen rinnalle tuli viranomaisvaatimuksena kesäkuun 2021 lopussa voimaan NSFR-vaatimus, jonka tarkoituksena on vähentää pankkien liiallista riippuvuutta lyhytaikaisesta markkinavarainhankinnasta sekä rajata pankkien varojen ja velkojen maturiteettieroja. NSFR-vaatimuksen mukaan pankin käytettävissä olevan pysyvän rahoituksen on riitettävä kattamaan pankin varainhankintatarpeet (vaadittu pysyvä rahoitus) yhden vuoden aikajänteellä sekä normaali- että stressitilanteissa. Korona-ajan ennätysuuri TLTRO¹³ tuli kesäkuun lopulla vuoden aikaikkunaan vähentäen NSFR-vaatimukseen luettavaa pysyvää rahoitusta. Suomen pankkisektorin NSFR-suhteessa tämä ei näy NSFR suhteen ollessa vajaan prosenttiyksikön parempi kuin vuoden vaihteessa. Keskuspankkirahoituksen osuus varainhankinnasta on maltillinen ja hajautunut. Suomen pankkisektorin keskimääräinen NSFR-suhde oli kesäkuun

¹² Likvidit varat on jaettu LCR-asetuksen mukaisiin luokkiin. Tason 1 varojen likvidiys on erittäin korkea sisältäen käytännössä keskuspankkisaamiset, valtiovastuut, muut julkisyhteisövastuut sekä erittäin hyvälaatuiset katetut joukkolainat. Tason 2A ja 2B varojen likvidiys on korkea.

¹³ Keskuspankin kohdennettu pitempiaikainen rahoitusoperaatio (targeted longer-term refinancing operations).

lopussa 118 % (Kuvio 10.), mikä on yli 100 prosentin viranomaisvaatimuksen, mutta selvästi alle EU-alueen keskiarvon (EBA 06/2021:130 %) (Kuvio 10). Kaikki pankit kuitenkin ylittivät vähimmäisvaatimuksen matalimman suhdeluvun ollessa 106,8 %.

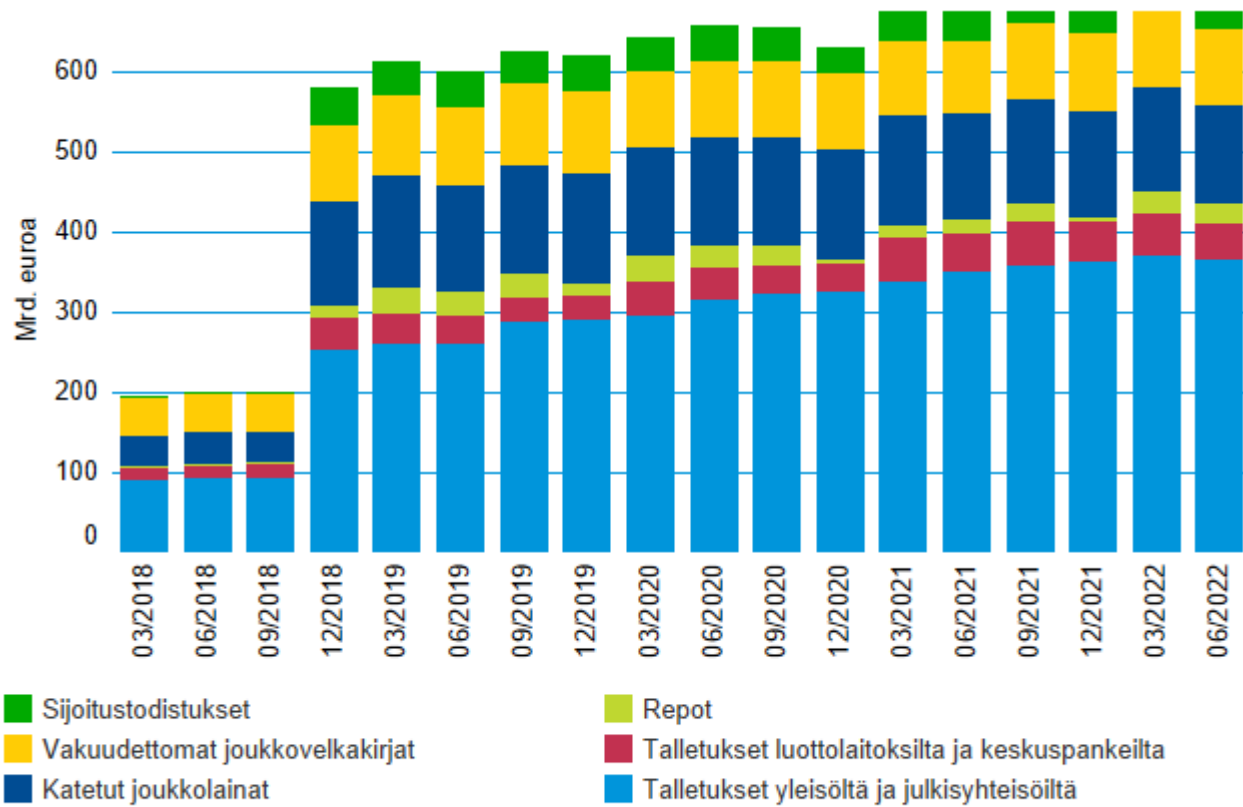
Kuvio 10. Suomen pankkisektorin NSFR-suhde

Lähde: Finanssivalvonta

Suomalaisten pankkien varainhankinnassa maturiteettien lyheneminen on näkynyt sijoitustodistusten osuuden kasvuna (Kuvio 11). Sijoitustodistukset ovat lyhytaikaisia joukkovelkakirjoja, joiden maturiteetti on alle 12 kuukautta. Sijoitustodistusten määrä oli kesäkuun lopussa ennätyskorkea 62,9 mrd. euroa, mikä on 61 % enemmän kuin vuoden vaihteessa. Vastaavana aikana vakuudettomat velkakirjat ovat vähentyneet prosentin ja katetut joukkolainat 8 %. Liikkeeseen lasketuista arvopapereista 36 % eräänny ensimmäisen vuoden aikana. Talletusvarainhankinnan määrä on kokonaisuudessaan pysynyt suunnitteen vuoden vaihteen tasolla. Yritystalletusten kasvu on kääntynyt 10 prosentin laskuun vuoden toisella neljänneksellä, ja vuoden vaihteesta laskua on 6 %. Kotitaloustalletusten määrä on sen sijaan alkuvuoden notkahduksen jälkeen kääntynyt taas kasvuun. Kasvua vuoden vaihteesta on 4 %.

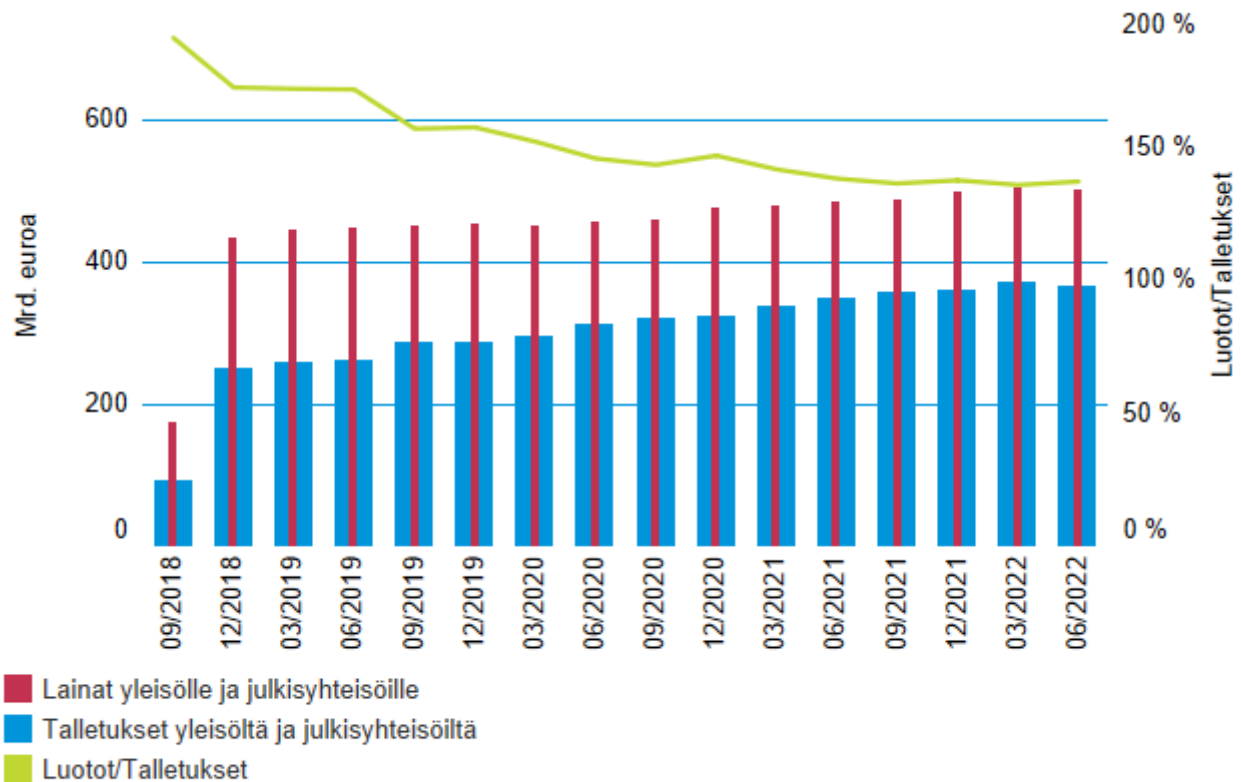
Kuvio 11. Suomen pankkisektorin varainhankinnan rakenne

Lähde: Finanssivalvonta

Vuoden 2022 alkupuoliskolla pitkään jatkunut yleisötalletusten yleisöluottoja nopeampi kasvu hyytyi, mistä johtuen markkinavarainhankinnan tarpeesta viestivän luotot/talletukset-suhdeluvun lasku pysähtyi. Suhdeluku oli kesäkuun lopussa 137 % (Kuvio 12).

Kuvio 12. Suomen pankkisektorin luotot/talletukset-suhde

Lähde: Finanssivalvonta

Varojen vakuussidonnaisuus (*asset encumbrance AE*) oli kesäkuun lopussa 28,1 %, mikä on hieman vähemmän kuin vuoden vaihteessa (29,4 %). Suomen pankkisektorin korkeahkoa sitoutuneisuuden astetta selittää katetut joukkolainat, joihin sitoutuu 61 % varoista. Seuraavaksi eniten sitoutuu johdannaisiin 17 % ja keskuspankkirahoitukseen 11 %. Katettuihin joukkolainoihin ja keskuspankkirahoitukseen sitoutuneiden varojen määrä on pienentynyt vuoden vaihteesta, kun taas johdannaisten ja repojen osuus on kasvanut.

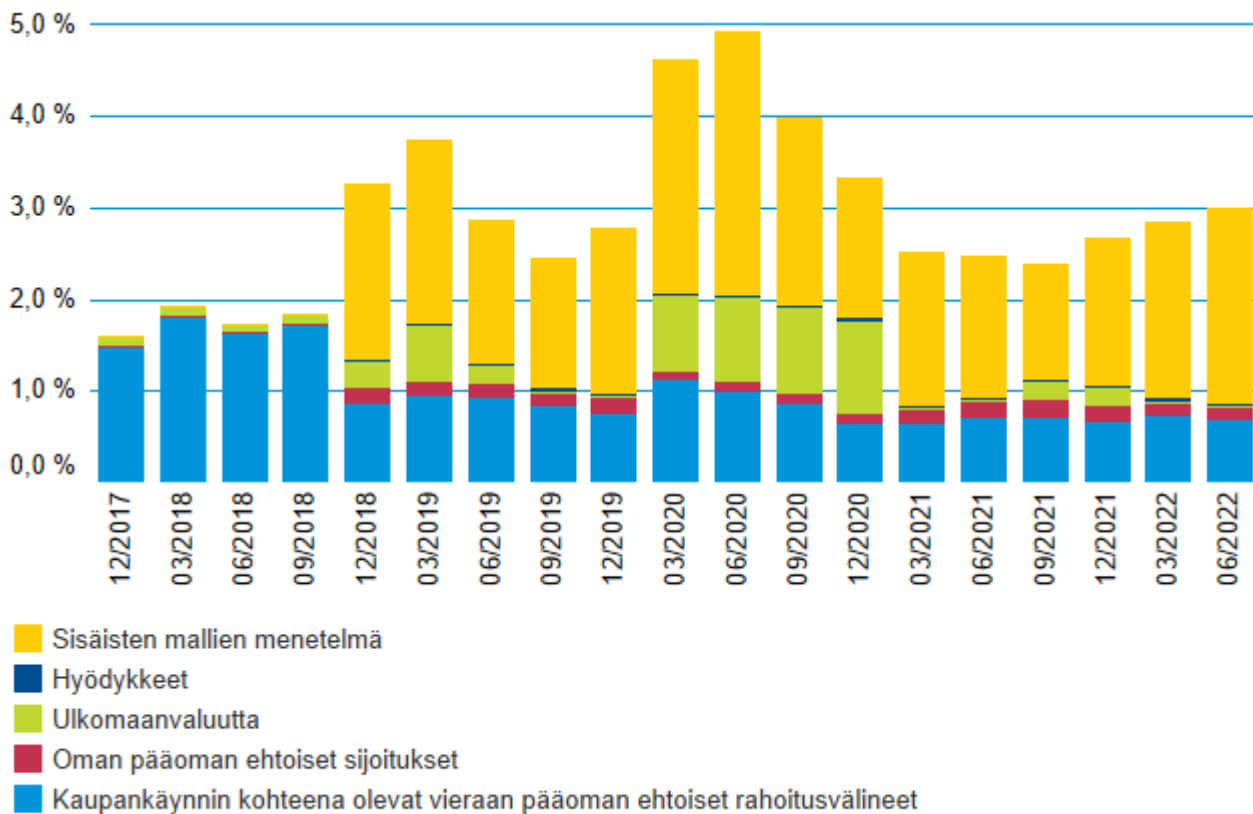
Markkinariskin pääomavaatimuksen osuus yhä maltillinen

Markkinahintojen vaihtelusta aiheutuva tappion mahdollisuus eli markkinariski syntyy pankeilla sekä kaupankäynti- että rahoitustoiminnan seurauksena. Kotimaisesta pankkisektorista valtaosa ei kuitenkaan harjoita varsinaista kaupankäyntitoimintaa, ja niille rahoitustaseen korkoriski on keskeisin markkinariski.

Kotimaisella pankkisektorilla markkinariskillä on maltillinen vaikutus kokonaisvakavaraisuuteen, vaikka muutokset olisivatkin riskialueen piirissä verrattain suuria. Markkinariskin pääomavaateen (pilari 1) osuus

kaikista pääomavaateista kasvoi edellisen vuoden lopusta 0,3 prosenttiyksikköä ollen vuoden 2022 toisen kvartaalin lopussa yhä maltilliset 2,9 % (Kuvio 13). Kasvu selittyi sisäisten mallien menetelmällä laskettujen vakavaraisuusvaateiden kasvulla.

Kuvio 13. Markkinariskin pääomavaateen osuus kaikista pääomavaateista

Lähde: Finanssivalvonta

Osana markkinariskin pääomavaadetta varaudutaan kattamaan myös mm. ulkomaanvaluuttaan- ja hyödykkeisiin liittyviä riskejä. Näihin riskilajeihin liittyvät nettoriskipositiot ja pääomavaateet ovat kuitenkin kotimaisen pankkisektorin kokoon ja pääomavaateisiin suhteutettuina hyvin maltillisia.

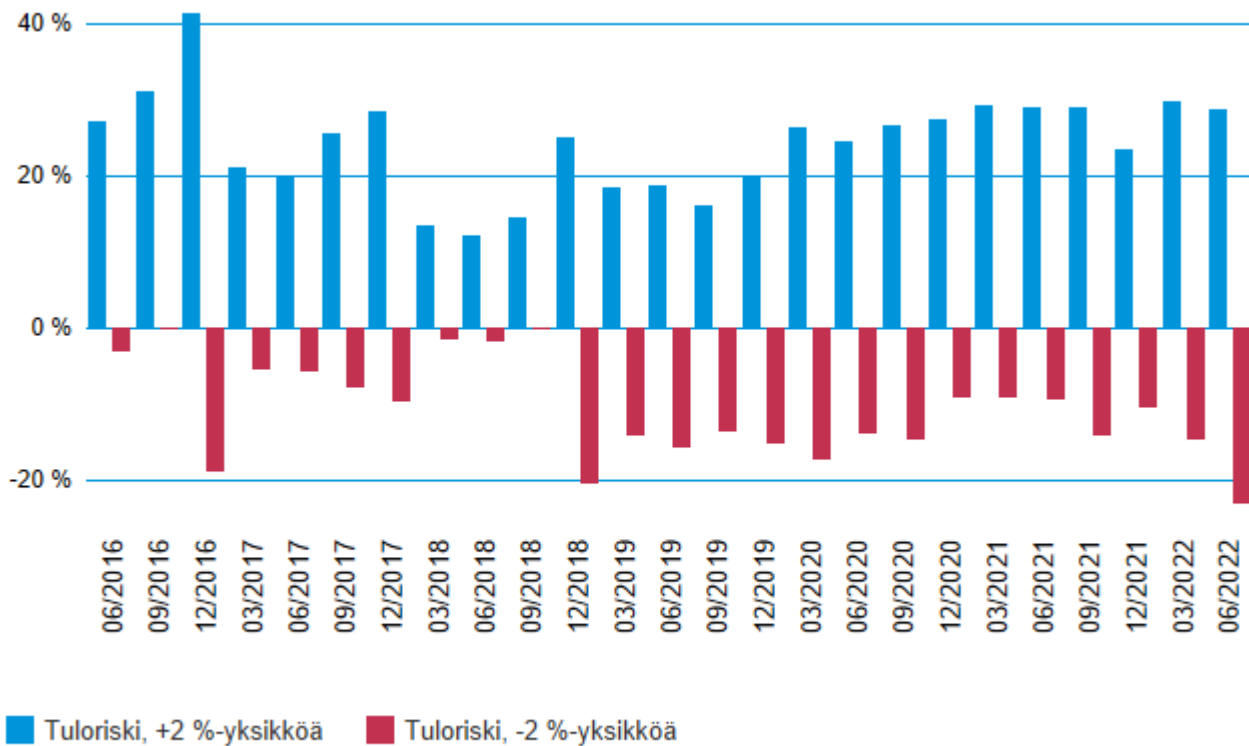
Korkotason nousu näkyy rahoitustaseen korkoriskimittareissa

Yksi keskeinen rahoitustaseen korkoriskin osa on tuloriski, korkokatteen mahdollinen pieneneminen korkojen muutoksen seurauksena. Tuloriskiä mitataan määrittämällä sen muutos korkokatteessa, joka seuraa määrätyn kokoisesta korkojen noususta tai laskusta valitulla ajanjaksolla. Perinteisesti käytetyssä skenaariossa korkojen oletetaan nousevan tai laskevan 200 korkopistettä eli kaksi prosenttiyksikköä suuntaansa.

Vuoden 2022 toisen neljänneksen lopussa korkojen kahden prosenttiyksikön nousun vaikutus korkokatteeseen oli 29 % positiivinen, ja vastaavan laskun vaikutus oli 27 % negatiivinen (Kuvio 14), kun taas edellisen vuoden lopussa vastaavat luvut olivat +23 % ja -10 %. Kuluvana kalenterivuonna korkoriskiherkkyys on siis selvästi kasvanut kahden prosenttiyksikön koronlaskuskenaariossa.

Aikaisemmin korkojen laskun negatiivinen vaikutus on ollut kokoluokaltaan pienempi kuin niiden nousun positiivinen vaikutus, eli suomalaisten talletuspankkien korkoriski on ollut luonteeltaan epäsymmetrinen. Tätä epäsymmetriaa on selittänyt osaltaan alhaisten korkojen ympäristössä se, että asiakkaan maksaman tai saaman kokonaiskoron lasku nolaa pienemmäksi on riippuvaista sopimusehdoista, jolloin olennaisin negatiivinen vaikutus muodostuu muiden valuuttojen kuin euron tuoman korkoriskin kautta. Korkojen noustua tämä epäsymmetria on hälventynyt, mikä nähdään kasvaneissa riskiluvuissa.

Kuvio 14. Korkokatteen muutos korkojen lasku- ja noususkenaariossa suhteutettuna edeltävän vuoden korkotuloon

Lähde: Finanssivalvonta